

ToniKA

26 juni 2019

Van de redactie	1
Afscheid van Marianne Ketel	1
Raoul Steffani, een man met een missie	2
Niets is voor altijd: de teksten van <i>Carmina Burana</i>	3
Meningen over <i>Carmina Burana</i>	4
Wie is Frank Schuurmans?	5
Theu Boermans herneemt toneelklassieker <i>Amadeus</i>	6
Foto's <i>Amadeus</i>	7
Wie is Karen van der Valk?	11
Om te janken zo mooi	12
Nieuwe en vertrokken leden	12
Petra Keijzer, het gezicht van het Vossius	13

Van de redactie

De luxe van gevraagd worden

Alweer een koorseizoen voorbij. Met de openluchtconcerten in Rotterdam en Almere, een bijzonder kerstconcert in de Dominicuskerk, de gewone, de verkorte en de kinder-Matthäus in Amsterdam en Haarlem, en de Amadeus-theaterconcerten in het DeLaMar, was het best een goed jaar. Het komende seizoen wordt misschien nog wel beter. Met 'goed' en 'beter' bedoel ik dat we mooie en nog mooiere werken zingen en aan speciale en nog specialere producties meewerken. Maar ik bedoel ook: goed dat we veel werk hebben als koor en gevraagd worden door professionele ensembles en musici. We hoeven niet alles zelf te bedenken en te organiseren. Luxe toch? En eervol. En dat in deze tijd, waarin de gevolgen van de bezuinigingen in de cultuursector uit 2011 nog steeds voelbaar zijn en waarin professionele musici zich vaak uit de naad moeten werken voor een hongerloontje.

Of Raoul Steffani ook zo slecht verdient, dat heeft Jos nou net niet gevraagd. Wel een heleboel andere dingen. Dat lees je in deze ToniKA. We staan stil bij het afscheid van Marianne Ketel, Bart legt uit wat we nou eigenlijk zingen als we de Carmina zingen en hij laat zien hoe gereageerd is op dit werk van Orff. Ook maak je kennis met onze gastvrouw op de maandagavond, Petra Keijzer, en verder vind je de bekende rubrieken.

We wensen jullie een hele goede zomer!

Marjolein Zinkstok

Afscheid van Marianne Ketel

Voorzitter Monique overhandigt Marianne bloemen tijdens de ALV op 24 juni

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op 24 juni j.l. nam Marianne Ketel afscheid als penningmeester van Toonkunstkoor Amsterdam. Op verzoek van haar buurvrouw en TKA-sopraan Willemien Booster aanvaardde zij in januari 2010 deze bestuursfunctie en ze is al die jaren onze financiële steun en toeverlaat gebleven. Geheel op vrijwillige basis, zonder zelf actief lid te zijn van het koor. Marianne, die aan het Amsterdams Conservatorium is opgeleid als klassiek zangeres, heeft haar sporen ook in het financieel management ruimschoots verdiend. Zo was ze onder meer jarenlang financieel beheerder bij Opera Studio Nederland en kende zodoende vele aanstormende operatalenten. Ze zingt in het Salve Reginakoor van de Vredeskerk te Amsterdam en, behalve het feit dat zij daar met verve de meeste altsolo's voor haar rekening neemt, is ze hier secretaris in het bestuur, verzorgt ze het inzingen en dirigeert ze een enkele keer, bij onstentenis van de vaste dirigent.

Toen Marianne bij TKA begon als penningmeester stond het koor er financieel niet al te best voor. Met gezwinde spoed heeft zij een goed digitaal boekhoudsysteem opgezet, duidelijke begrotingen gemaakt, goede contracten opgesteld en een strak financieel beleid gevoerd. Resultaat: zij laat een financieel gezond TKA achter. En wie zat er altijd achter de kassa bij de eigen producties van TKA? Natuurlijk Marianne!

Marianne, zeer veel dank voor al het werk dat je voor Toonkunstkoor Amsterdam hebt gedaan. We zijn blij dat je voor ons nog het impressariaat wilt blijven verzorgen, want dat kun jij als geen ander!

Raoul Steffani: een man met een missie

“Niet hip vanwege het hippe. Maar je mag best een beetje proberen grenzen te verleggen, te experimenteren.”

Toonkunstkoor Amsterdam zingt dit jaar op 10 augustus tijdens het Grachtenfestival *Carmina Burana* in Paradiso. We doen dat op uitnodiging van bariton Raoul Steffani (1992), de artist-in-residence van dit festival. Om dat te kunnen zijn moet je de Grachtenfestivalprijs winnen en dat deed hij vorig jaar augustus. Voor de Grachtenfestivalprijs nomineert een deskundige jury, die uit Nederlandse klassiekemuziekjournalisten bestaat, musici en ensembles die uitblinken in hun vakgebied. De jury volgt de genomineerden een seizoen lang en kent vervolgens de prijs toe. Hij of zij krijgt daarmee carte blanche bij het samenstellen van een veelzijdig en uitdagend programma. Behalve *Carmina Burana* heeft hij dus nog een paar optredens voor de boeg.

Raoul ontvangt de Grachtenfestivalprijs uit handen van juryvoorzitter Guido van Oorschoot

Waarom koos je voor Carl Orff's *Carmina Burana*, een stuk dat toch voor veel mensen nogal omstreden is?

Omdat het een interessant stuk is, dat het waard is om uitgevoerd te worden! We moeten de muziek laten prevaleren en werken op hun muzikale waarde beoordelen. Bovendien worden die omstandigheden nogal selectief aangehaald. Orff heeft in tegenstelling tot bijvoorbeeld Richard Strauss dat negatieve imago nooit echt verloren. Kijk, je kunt er ook allerlei muzikale redenen voor aandragen waarom het werk je niet aanspreekt. Ik heb het zelf ook weleens een circusstuk genoemd. En het is natuurlijk ook bombastisch. Eigenlijk kun je het niet zo goed thuisbrengen. Het heeft iets van een cantate, het is een halve opera, niemand verstaat de teksten. En tóch is het een hit geworden, wat wel aangeeft hoe universeel pakkend die muziek is. Ik vind het ook heel goed dat Barenboim zich ervoor inzet om Wagner weer uitgevoerd te krijgen in Israël. Maar ik heb het stuk gekozen om verschillende redenen. Het is een pakkend stuk, dat in de eerste plaats. Ik wilde mijn residen-

cy tijdens het Grachtenfestival openen met een grote knaller, samen met het Toonkunstkoor, een groot kinderkoor, drie solisten, zes slagwerkers en een pianoduo. Het festival moet groots geopend worden en het was mijn sterke wens om het in Paradiso te doen. Ook om het een beetje uit de klassieke sfeer te halen. Niet dat ik daar iets tegen heb. Integendeel, ik ben er een groot aanhanger van. Maar ik wilde het wat meer uit zijn traditionele context halen en midden in de stad presenteren. En ik zou ook graag willen dat daar een wat ander en jonger publiek op afkomt. Er zijn die avond ook vooral staanplaatsen. Alleen op de balkons kun je zitten. Er zijn 900 plaatsen, dus ik hoop dat het goed verloopt.

Aan de musici kan het niet liggen. We hebben een fantastische jonge sopraan voor de *Carmina*: Vanessa Waldhart. We hebben samen in Wenen gestudeerd en zij heeft dit al in de Musikverein gezongen. Ze zingt ook veel opera, *Königin der Nacht* en zo, dus zij voelt zich helemaal thuis bij die hoge noten in de *Carmina Burana*. Ik heb de *Carmina* ook al een aantal keer gezongen, dus ik weet wat erbij komt kijken. En dan Jeroen de Vaal natuurlijk, als tenor, die de gebraden zwaan mag zingen. Ook heel hoog trouwens. Er zit drie keer een hoge D in! Maar laat ik vooral niet vergeten te zeggen hoe zeer ik me erop verheug om weer met Boudewijn als dirigent te werken. Zijn passie en de oprechte liefde voor de muziek vind ik geweldig aan hem. Het gaat hem om de muziek, zonder opsmuk. Dat is heel inspirerend. Maar het is ook een ingewikkelde operatie. Het koor staat verdeeld over de zijbalkons, op het podium twee enorme concertvleugels en maar liefst zes slagwerkers en drie zangsolisten. En vergeet het kinderkoor niet. Boudewijn is de ideale man om dat straks allemaal samen te brengen. En dan komen er nog lichteffecten bij. Kortom, een spektakelstuk. Kijk, iedereen kent *O Fortuna*. Van de reclame, van de tv of uit films. Het is het ideale stuk om die week mee te beginnen, de grenzen te verleggen en een breed publiek aan te spreken.

Is de *Carmina Burana* de opening van het festival?

Nee, maar wel van mijn residency. Het openingsconcert doe ik de dag ervoor op de Kloveniersburgwal, maar dat is een bonte verzameling van allerlei acts op pontons in de gracht. Daar zijn dan een paar prijswinnaars samen aanwezig en een jazz-combo. Wordt ook een spektakel. En dan ga ik in de Wintertuin van Hotel Krasnapolsky nog een ongelofelijk mooi en interessant recitalprogramma doen met Camerata RCO, een ensemble van leden uit het Concertgebouworkest. We doen dan laatromantische muziek met al mijn favorieten, zoals Korngold, Alban Berg en ook Alma Mahler. Dan zitten we ook meteen een beetje in het vrouwelijk perspectief. Dat is trouwens het thema van dit Grachtenfestival. Alma Mahler schreef muziek in een prachtige fin de siècle-stijl. Ik leerde dat allemaal kennen toen ik in Wenen woonde. Toen liep ik ook door de stad in de voetsporen van dit soort componisten. Heerlijk! Op dat concert verheug ik me dus ook zeer. Acht geweldige musici in een heel

persoonlijk programma. De muziek is voor deze gelegenheid speciaal gearrangeerd door Henk de Vlieger, wat heel spannend is omdat er allerlei nieuwe kleuren en sferen ontstaan.

Hoe gaat dat als artist-in-residence? Krijg je een zak geld die je naar believen in projecten kunt steken?

Was dat maar waar! Nee, ik had wel meteen een aantal ideeën, een stuk of tien, die ik bij het Festival heb ingediend, met bepaalde plekken waar ik het bij voorkeur uit zou voeren en met bepaalde personen, waaronder dus het Toonkunstkoor. En toen zijn we gaan passen en meten: wat kan zeker wel, wat heeft minder kans. Het moet natuurlijk ook in tien dagen passen. En niet onbelangrijk voor zangers: je moet je energie ook gelijkmatig proberen te verdelen, want ik zing aan het einde van de week nog in het voorprogramma van het Prinsengrachtconcert.

Waarom heb je specifiek voor ons koor gekozen? Je hebt vast wel eens met andere koren opgetreden die je ook had kunnen kiezen.

Jazeker, ik ben natuurlijk elk jaar te gast bij allerlei koren in het hele land. Maar het Toonkunstkoor heeft zo'n mooie traditie en een typisch Amsterdams karakter. Die Matthäustraditie van jullie bijvoorbeeld, die gaat al ruim honderd jaar mee! Dat is toch fantastisch? En die traditie dan naast de vernieuwing, want jullie doen ook heel veel nieuwe projecten. En dat vind ik heel goed passen bij de sfeer van het Grachtenfestival, dat ook oog heeft voor nieuwe ontwikkelingen zonder het traditionele repertoire uit het oog te verliezen. Maar belangrijk is voor mij wel dat festival en koor echt Amsterdams zijn. En natuurlijk, Amsterdam kent meer koren, maar ik wilde heel graag de mooie samenwerking met Boudewijn Jansen en het Toonkunstkoor, die ruim twee jaar geleden met de Matthäus Passion begon, voortzetten! Kijk, het gaat mij erom dat dit festival en de muziek door alle plekken in de stad en door alle lagen van de bevolking heen moet worden gepromoot. Dat is een opdracht waar we samen voor staan.

Klinkt als een man met een missie.

Ja, ik vind dat je de verplichting hebt aan je vak, de cultuur en de traditie om daar verantwoord mee om te gaan. Dus niet hip vanwege het hippe, daar heb ik een hekel aan. Maar je mag best een beetje proberen grenzen te verleggen, te experimenteren. Dat doe ik natuurlijk minder als ik een recital in de Kleine Zaal zing, maar tijdens het Grachtenfestival kan dat wél.

Jos van Waterschoot

Eerste bladzijde van het handschrift Carmina Burana

Niets is voor altijd

Carmina Burana (Liederen uit Beuern) is een handschrift met 254 liederen dat in de 18de eeuw werd gevonden in het Beierse klooster van Benediktbeuern. De teksten zijn geschreven in de 12de en 13de eeuw in middeleeuws Latijn, Duits en Frans en kunnen ruwweg als volgt worden geclassificeerd:

- moralistische en satirische liederen over misstanden in de kerk;
- liefdesliedjes en liedjes die de terugkeer van de lente bezingen;
- liederen over drinken en gokken.

Uit deze verzameling van overwegend oneerbiedige, schunnige en satirische teksten koos Carl Orff er 24. Zijn *Carmina* opent en eindigt met het overbekende *O Fortuna*, een waarschuwing voor de grilligheid van het lot. In het eerste deel, *Primo vere – Uf dem Anger* (Lente – In de wei), worden de ontluikende lente en het bloeiende bos bezongen. Er is een lied van een meisje dat bij een marktman kleur voor haar wangen wil kopen opdat de jongens haar niet meer kunnen weerstaan. In *Swaz hie gat Umbe* (Wat hier in de rondte danst) wordt de oude omkerings-truc toegepast van het uiten van een wens die precies het tegenovergestelde is van wat men echt wil. Het idee hierachter is dat het lot ons dagelijks leven beheerst en altijd precies het omgekeerde doet van wat je wenst. Dus zing je: 'Hier dansen allemaal meisjes die de hele zomer zonder man willen.' Deel één wordt afgesloten met een lied over het opmerkelijke verlangen om in de armen van de koningin van Engeland te liggen. Deel twee *In taberna* (In de kroeg) bestaat uit drank- en gokliedertjes. Het begint met een boos lied over iemand die zijn zorgen probeert te vergeten door zich over te geven aan niet nader gespecificeerd vleeselijk genot. Dit wordt gevolgd door een absurde vertolking van een zwaan die langzaam aan het spit wordt gebraden en veel te zwart blakert. Daarop volgt het lied van de abt van Cogagne, lid van de orde van de dobbelsteen. Wie hem 's ochtends in het café treft, gaat 's avonds berooid en naakt naar huis. Deel twee besluit met het *In taberna quando sumus* (Wanneer we in de kroeg zijn), dat bestaat uit een opsomming van liederen op wie we drinken en een lange lijst met drinkers; dat blijkt zo'n beetje iedereen te zijn. In het derde deel *Cour d'amours* (Het hof van de liefde) komen jongeren die het haast besterven van verlangen aan het woord. De ene huilt om een schoonheid die zo koud is als ijs. Een ander bezingt de hoop dat hij de kettingen van de maagdelijkheid bij deze of gene mag losmaken. Daarnaast is er ruimte voor het tedere *In trutina* (In de weegschaal), waarin een jonge vrouw wikt en weegt of ze haar maagdelijkheid wil verliezen of niet. Deel drie eindigt met een lofzang op de liefde *Ave formosissima* (Gegroet, gij allerschoonste), maar voordat we denken dat daarmee alles goed afloopt, zet het *O fortuna* alweer in en worden we eraan herinnerd dat niets voor altijd is en dat alles voortdurend verandert.

Bart Garssen

Niggermusik, Big Mac en andere meningen

Niet iedereen in het koor is even blij met onze uitvoering van Orffs Carmina Burana. En dat is niet zo verwonderlijk. Het stuk is immers altijd controversieel geweest. Dat komt in de eerste plaats door de herkomst ervan. De Carmina is voor het eerst uitgevoerd in München in 1937. Middenin het nazi-tijdperk dus. De nazi's waren er aanvankelijk niet erg over te spreken - een recensie in de *Völkische Beobachter*, de officiële krant van de NSDAP, noemt het 'bayerische Niggermusik' - later zouden nazi-kopstukken en het Duitse publiek zich een stuk enthousiaster tonen. Omdat Orff nooit lid is geweest van de nazipartij of van de Reichsmusikkammer, maar zich wel opportunistisch heeft gedragen - *to say the least* - kreeg hij na de oorlog van de Amerikaanse autoriteiten de status van 'Grey C acceptable' (niet goed, niet fout). Daarmee kon Orff na de oorlog zijn werk als componist gewoon hervatten, maar zijn reputatie en die van de Carmina heeft het niet veel goeds gedaan.

Orff schreef Carmina Burana op 42-jarige leeftijd

Wanneer een Canadese journalist aan Edo de Waart vraagt waarom hij zo laat in zijn carrière de Carmina heeft uitgevoerd, antwoordt hij: "Ik ben opgegroeid in Amsterdam gedurende de laatste jaren van de bezetting en degenen onder ons die zich deze verschrikkelijke tijd herinneren hebben er moeite mee dat sommige Duitse kunstenaars het nazi-regime ondersteunden." Maar er is er meer aan de hand dan de oorlogsmet die op de Carmina rust. Op de vraag wat hij van het stuk zelf vindt, antwoordt Edo de Waart dat hij bij lekkere trek ook wel eens een McDonald's binnenloopt. De Carmina Burana is met andere woorden de Big Mac van de klassieke muziek. En daarmee komt de aap uit de mouw. Edo de Waart, die geen moeite heeft met Wagner (antisemitisch en geliefd bij de nazi's) en Strauss (ook niet goed in de oorlog), lijkt zich vooral te keren tegen de toegankelijkheid van de Carmina. Sommige dirigenten gaan een stapje verder en vinden het een vulgair bombastisch stuk dat je eigenlijk niet moet uitvoeren. Het openingsdeel *O fortuna* wordt niet voor niets in tal van films en reclames gebruikt.

Daar staat een lange lijst van topdirigenten tegenover die de Carmina op hun repertoire hebben staan. Jochem, Levine, Muti, Previn, Chailly, Tilson, Rattle; het gaat maar door. Er valt dan ook veel positiefs te zeggen over de Carmina. Melodisch mag er niet zoveel gebeuren, het ritme, dat zowel complex als eenvoudig is, maakt alles goed. "Orff creëert dwingende ritmische patronen en herhaalt ze vervolgens, vaak tientallen keren. Die herhaling zorgt voor een betoverend en bezwerend effect. Het ritme maakt een fysieke beweging haast voelbaar." Aldus de enthousiaste muziekhistoricus Jack Stein. Je doet de Carmina tekort als je het stuk vergelijkt met grote oratoria-stukken. Dirigent Daniel Harding zegt het zo: "De eeuwige discussie over de vraag of dit nu echt grootse muziek is, heeft helemaal geen zin, want dit stuk claimt niet iets te zijn wat het niet is."

Bart Garssen

*Optreden van Toonkunstkoor in de bajes?
Nou nee, gewoon een snelle improvisatie: de tropische hitte dreef ons op 24 juni naar de kelder van het Vossius. Daar was het koeler dan in de aula.*

foto Saskia Fonds

Wie is wie

Frank Schuurmans
Bas 2
Lid sinds april 2003

Ha, wat leuk. Marjolein vraagt me een wie-is-wietje te maken. Jarenlang ontliet ik die dans, dus nu ga ik extra mijn best doen.

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

We zongen thuis altijd canons bij de afwas. Op de rooms-katholieke jongensschool werd ik als sopraantje vaak uit de klas geplukt om voor te zingen in de muziekles van de hogere klassen. Dus logisch, ik ging ook op het kerkkoor en later bij de Rotterdamse muziekschool. Toen kwam de baard in de keel en de pianoles. Nooit meer gezongen, tot ik de oproep van het Toonkunstkoor zag na Beethoven 9 in 2001. Toen wist ik wat ik wilde met mijn vrije tijd.

Wat vind je leuk aan TKA? Is er iets wat je graag anders zou willen zien?

De mix van mensen en het gemeenschappelijke doel vind ik prachtig. Ik zou er best meer culturele diversiteit in willen en misschien wat meer humor en op reis met elkaar.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bijgebleven? En welk stuk zou je (nog eens) willen zingen?

Ik ga helemaal voor Klassieke Smartlappen. Dus Requiems, van Brahms, Verdi. Waarschijnlijk omdat ik altijd vrolijk ben? Ik ben psycholoog, maar wie mij dat nog eens kan uitleggen hoe dat werkt: graag. En elk jaar ben ik ook weer ontroerd als we in Haarlem de eerste *Matthäus* van het jaar zingen.

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

De *West Side Story* van Bernstein met die rode hoed met trappen. Namen van solisten onthoud ik niet. Ik heb ontzag voor anderen in het koor die dat allemaal wel weten. Ik ben niet goed met namen.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

David Bowie, *Ground control to major Tom (Space Oddity)*

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Ik rijd motor. Op dit moment doe ik een rondje Balkan en Turkije. Verder speel ik piano en tafeltennis, probeer ik Spaans te leren. En ik ga graag stappen, zondagnacht in disco Trut.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik werkte als projectleider in VUmc. Innoveren in oncologische zorg, reorganisaties leiden. Maar ik ben nu vrij en dat bevalt nog beter.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Alles waar ik nog niet was. Thailand en Brazilië zijn wel heel goed bevallen. China en Colombia staan op mijn wensenlijstje.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

De avonturen van Vader Wapper van Arne Zuidhoek. Zojuist genoot ik erg van Pfeijffers *Grand Hotel Europa*.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf.

Nog meer? Ik heb een hekel aan 'stoer'. Das ewig weibliche voelt beter.

Als er een film gemaakt zou worden over jouw leven, welke acteur of actrice speelt jou dan?

Net als dat ik geen solisten ken, ken ik ook geen acteurs. Ja... die Brad Pitt. Maar die kan mij niet spelen.

Met wie zou je weleens een borreltje willen drinken?

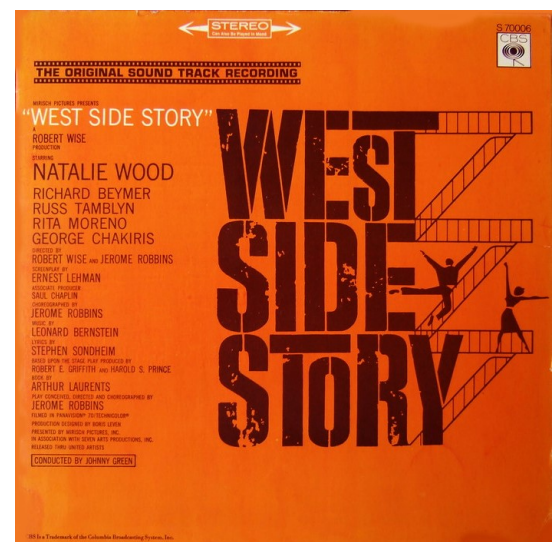
Met mezelf toen ik 16 was. Regressie?

Wanneer ben jij het meest in je element?

Op de motor, bij het zingen... als je je verstand erbij uit kan zetten. Als je met de flow gaat op hogere zintuigen.

Heb je een motto?

Let the force be with you (Obi wan Kenobi) en *Levenskunst*. Fijne vakanties en tot augustus.

Theu Boermans herneemt de toneelklassieker Amadeus

Deze zomer wordt in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag en het DeLaMar in Amsterdam de voorstelling Amadeus opgevoerd. In deze productie van De Theateralliantie en Het Nationale Theater in samenwerking met Opera2Day herneemt toneelregisseur Theu Boermans de veelgeprezen toneelklassieker Amadeus (1979), die vooral dankzij de verfilming uit 1984 bekend werd. Aan Toonkunstkoor Amsterdam de eer om voor de voorstellingen van 26 tot en met 30 juni in DeLaMar de koorstukken te zingen. Ik sprak met Remco van Rijn, hoofd artistiek bureau bij Het Nationale Theater, over hoe het idee voor deze voorstelling tot stand is gekomen.

Hoe ontstond het idee om de toneelklassieker Amadeus weer op te voeren?

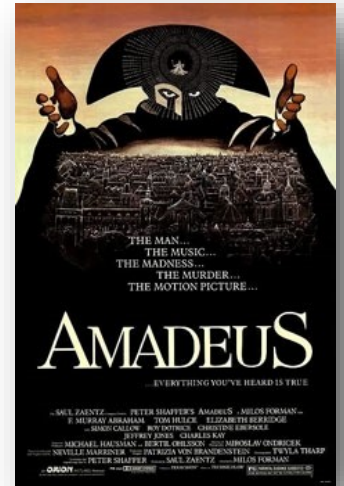
Het idee om het toneelstuk Amadeus van Peter Shaffer op te voeren, stond al lange tijd op de 'verlanglijst' van toneelregisseur Theu Boermans en acteur Mark Rietman. Theu Boermans is in zijn werk gefascineerd door de eenling die in opstand komt tegen het systeem, door de verhouding tussen hoge en lage kunst en daarmee samenhangend tussen subsidie en vrije markt, door hoe de emotionele kracht van muziek zich verhoudt tot de rationele kracht van de taal. Al deze elementen komen samen in het toneelstuk Amadeus.

Paul Scofield als Salieri en Simon Callow als Mozart in de eerste uitvoering van 'Amadeus' in 1979 in het Royal National Theatre in Londen.

Toonkunstkoor Amsterdam werkt dit jaar naast deze voorstelling ook mee aan twee andere projecten waarin de muziek van Mozart een belangrijke rol speelt (het Opera Gala met het Nederlands Kamerorkest en Amadeus Live met het Residentie Orkest). Is het toeval dat er dit jaar zoveel aandacht is voor Mozart, of is hier meer aan de hand?

Het was ons ook al opgevallen dat er dit jaar veel aandacht is voor Mozart. Zo was het van 10 tot 14 juni weer 'Mozartweek' op Radio 4. Ik weet natuurlijk niet hoe het bij de andere projecten zit, maar wat ons betreft was het in grote lijnen een door productionele omstandigheden gedreven toeval dat we het stuk nu spelen. Omdat het productioneel een omvangrijk project voor ons is – met 200 kostuums, een live-orkest en koor – kostte het zo'n twee tot drie jaar ontwikkelingstijd om de juiste manier te vinden om de productie te realiseren.

Filmposter door Peter Sís

Hoe hebben jullie de productie uiteindelijk rond gekregen?

In De Theateralliantie vonden we een krachtige coproductiepartner. Niet alleen beschikte zij al vóór ons over de rechten voor het stuk, waardoor de Alliantie nu ook als hoofdproducent optreedt, zij was ook de uitgelezen partner voor het uitrollen van de tournee. Via deze alliantieconstructie kunnen we Amadeus in reeksen van meerdere speeldagen in diverse steden door heel Nederland spelen. Bovendien maakt deze samenwerking de marketing-slagkracht mogelijk die we nodig hebben. Zo hebben we van de voorstelling Amadeus uiteindelijk het omvangrijke project kunnen maken dat Theu Boermans en Mark Rietman voor ogen hadden.

Daan Nijssen

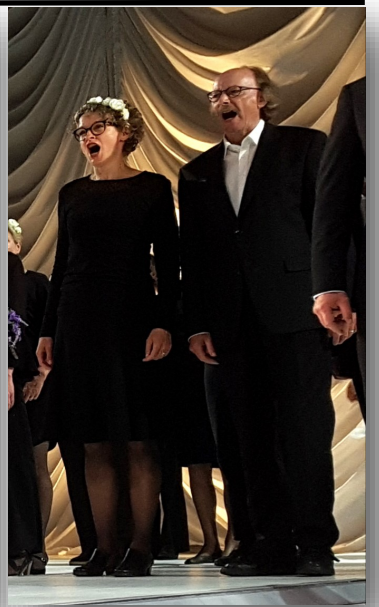

Bloemenmeisjes

niemand die het heeft gemerkt...

Joop van den Ende complimenteert het koor en de dirigent na afloop van de matinee op zondag 30 juni (foto Janine van den Ende)

Wie is wie

Karen van der Valk
Alt 1
Lid sinds september 2018

Zong je in een ander koor? Doe je nog iets anders met muziek?

Dit voorjaar heb ik meegezongen met het Luna Kamerkoor o.l.v. Wolfgang Lange, waar we een vergeten stuk van Johann Heinrich Rolle hebben gezongen: de *Lukaspassion*. Het geeft een bijzonder gevoel om zo'n stuk, dat waarschijnlijk sinds 1750 niet meer is uitgevoerd, weer ten gehore te brengen.

Wat vind je leuk aan TKA? Is er iets wat je graag anders zou willen zien?

Ik vind het erg leuk om tussen zulke goede zangers te staan. Het zingen bij TKA is voor mij weer een stapje omhoog en ik kan tijdens de repetities genieten van de mooie stemmen die ik om me heen hoor.

Welk concert, waaraan je meewerkte, is je het meest bij gebleven? En welk stuk zou je (nog eens) willen zingen?

De uitvoering van de *Matthäus Passion* in het Concertgebouw in maart is mij zeker bijgebleven. Het was voor mij de eerste keer dat ik daar zong. Ik was wel onder de indruk dat we zongen op een podium waar de hele grote muzikanten ook hebben opgetreden. Dat geeft toch het gevoel dat je in de voetsporen van de groten treedt.

Heb je een favoriete vocalist, instrumentalist of orkest?

Toen ik 18 was, heb ik voor het eerst muziek met een counter-tenor gehoord en dat vond ik adembenemend. Die ervaring is me altijd bijgebleven en die stem heeft bij mij een speciale plek. Andreas Scholl is een van mijn favorieten. Ik hoop hem weer te gaan horen in het voorjaar van 2020 in het Muziekgebouw.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Het is misschien een beetje een open deur, maar de opening van het *Stabat Mater* van Pergolesi vind ik prachtig.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Naast zingen hou ik van musea bezoeken, waarbij het Haags Gemeentemuseum hoog op de favorietenlijst staat. Lekker eten is ook erg aan mij besteed; ik ga graag uit eten en sta zelf ook met plezier in de keuken.

Wat doe je in het dagelijks leven?

In mijn dagelijks leven werk ik bij de Sociale Verzekeringsbank, betaler van onder meer kinderbijslag, AOW en PGB. Daar werk ik als organisatieadviseur.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Ik heb een zwak voor de Verenigde Staten. De natuur daar is prachtig en ik ben er veel leuke, interessante mensen tegengekomen. De ontmoetingen met hen ontkrachten voor mij het beeld dat Amerikanen 'oppervlakkig' zijn.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden te lezen?

Voor mij is dat *Hard boiled wonderland or the end of the world* van Haruki Murakami. Nadat ik door de aanvankelijke verwarring aan het begin van het boek heen was, nam dat verhaal een voor mij totaal onverwachte wending en las ik het in één ruk uit.

Vertel eens iets verrassends over jezelf.

Als tiener was ik erg bezig met de vraag: 'hoe leid ik een goed leven?' Ik heb me op allerlei zaken georiënteerd: meditatie, tarot, yoga. Uiteindelijk werd mijn interesse gegrepen door de astrologie en daar heb ik, na de nodige cursussen, toch zo'n tien jaar les in gegeven. Ondertussen is deze kennis weer weggezakt. Het was klaarblijkelijk een fase.

Als er een film gemaakt zou worden over jouw leven, welke acteur of actrice speelt jou dan? En wat zou in die film de themamuziek of het themalied kunnen zijn?

Als actrice zou ik voor Julianne Moore kiezen en ik zou veel muziek van Bach gespeeld door Glenn Gould willen horen.

Met wie zou je weleens een borreltje willen drinken?

En dan zou ik met Julianne Moore ook wel die borrel willen drinken!

Heb je een motto?

Leven is het meervoud van lef.

Julianne Moore

Om te janken zo mooi

Muziek is emotie. Iedereen kent het wel, dat je elke keer weer een brok in de keel krijgt van een bepaald muziekstuk of er tot tranen toe door geroerd wordt. Vaak zit er een verhaal achter.

Het was begin 1999 toen vriendin M. stopte met haar promotieonderzoek. Ze keerde de wetenschap de rug toe en ging werken bij de kassa van de Nederlandse Opera. Dit bracht voor ons, vrienden van M., een gestage stroom kaartjes voor generale repetities en zo meer op gang. Die kaarten werden eerlijk verdeeld, maar omdat ik zo'n beetje naast de opera woon viel ik extra vaak in de prijzen. Als het voor anderen niet doenlijk bleek om Amstel 1 op tijd te bereiken, dan rende ik naar de

overkant, ging zitten en liet de muziek over mij heen komen. Een paar seizoenen lang woonde ik zo'n beetje iedere productie minstens één keer bij. Een opera die mij toen volkomen overrompelde, was Leos Janáček's *Jenufa*. Met name de tweede acte was hartverscheurend. De desperate daad van de kosteres om de eer van haar pleegdochter Jenufa te redden ('Co chvila ... co chvila'), het naïeve vertrouwen, de wanhoop en

vervolgens het stille verdriet van Jenufa om haar dode (vermoorde, maar dat weet ze nog niet) baby ('Mamicko, mám tezkou hlavu'), de beklemming van de dorpsgemeenschap waarin deze vrouwen leefden: het bracht een haast niet te stuiten stroom tranen op gang. Dat ik zelf net weer moeder was geworden speelde ongetwijfeld mee, maar het was ook iets in de muziek zelf. De dreigend voortrollende orkestpartij, de breekbare schoonheid van de lyrische lange zanglijnen, het herhalen van volksdeuntjes als wiegeliedjes, het was allemaal van een grote schoonheid. In feite had ik het kunnen verwachten, want ook bij Tchaikovski's *Jevgeni Onegin* had ik zitten snikken bij de aria van Lenski ('Kuda, kuda ...') en bij het definitieve afscheid tussen Onegin en Tatjana ('Onegin! Ya togda molozke'). En zo bleef het. Zodra ik nu het timbre van Hovorostovsky herken, krijg ik al kippenvet.

Dat wil overigens niet zeggen dat mijn tranen tot opera beperkt blijven. De eerste jaren bij het Toonkunstkoor zong ik altijd koor 2 in de MP. En telkens als koor 1 in het slotkoor bij '... und Leichenstein' aankwam schoot ik vol. Iets in de harmonie van de stemmen, in de dalende lijn van de bassen en het opklimmen naar verlossing van de sopranen, greep mij exact op dat moment bij de keel. Hoogst onhandig als je daarna weer moet inzetten. De laatste jaren zing ik koor 1. Nog altijd voel ik het moment, maar het zelf moeten zingen zorgt ervoor dat de tranen tenminste achterwege blijven.

Aankondiging van de première van *Jenufa (Její Pastorkyňa)* op 21 januari 1904

Saskia Cohen

Elk Toonkunstkoorlid herinnert zich vast ook een muziekstuk dat hem of haar tot tranen toe heeft geroerd, of dat steeds weer een diepe ontroering teweeg brengt. Stuur je verhaal naar de redactie, en inspireer anderen om het betreffende stuk (weer) eens te beluisteren; misschien wel met andere oren en op hun beurt hun verhaal te vertellen.

Reacties naar: marjolein.zinkstok@gmail.com

Nieuwe leden:

Ineke van Bemmelen, sopraan 2
Marion Velten, alt 2
Sebastiaan Groot, tenor 2

Vertrokken:

Jos Siemerink, bas 1
Jos was 40 jaar lid van het koor

Petra Keijzer, het gezicht van het Vossius

Kind aan huis is ze in het Vossius. Haar vader was er conciërge en woonde met zijn gezin in de ambtswoning op de hoek. Nu is ze zelf werkzaam als avondconciërge. Een goedgehumte gastvrouw met een enorme sleutelbos, die precies weet hoe de aula er aan het eind van de avond uit moet zien. En ze zet ook koffie en thee. Petra Keijzer dus.

De voormalige conciërgewoning aan de Herman Heijermanslaan

Kantoorruimtes

Vanaf haar tiende woonde Petra met haar ouders in de ambtswoning. "Mijn vader werkte overdag en 's avonds. 's Avonds waren er opleidingen. Toen die avonden hem te veel werden, nam ik het van hem over. Dat deed ik gewoon om mijn vader te helpen." Petra was toen een jaar of 17. Haar vaders pensioen een paar jaar later betekende gelijk ook het einde van de ambtswoning. De school was hard gegroeid en had alle ruimtes nodig. Op de begane grond van de conciërgewoning kwam een klaslokaal en de slaapkamers werden kantoorruimtes.

Basketbal

Sinds 1989 repeteert het Nederlands Concertkoor (NCK) op woensdagavond in het Vossius. Op dinsdagavond is het erg druk. Dan zit Het Orkest Amsterdam er, ook al heel lang, en Variva, die een opleiding voor onderwijsassistent verzorgt. Die is er af en toe ook op maandagavond. En dan is er nog een basketbalteam op dinsdag – alleen nu even niet vanwege de brand. Het gymlokaal waar dat team traint, is tijdelijk klaslokaal. Sinds ons koor er op maandagavond is, gaat Petra drie avonden in de week om 17.45 uur de deur uit; om 23.30 uur is ze weer thuis in Zwaag. "Vanavond wacht ik op mijn man. Die werkt bij de politie in Amsterdam en soms werkt hij op maandagavond, zoals nu. Dan komt hij hierheen en gaan we samen naar huis." Als koor of orkest in het weekend repeteren, is ze er ook.

Ambtenaar

"Toen ik mijn vader hielp, verdiende ik er niets mee. Nu ben ik in dienst van de Stichting Zelfstandige Gymnasia, een bovenschools bestuur. In het begin was ik nog ambtenaar en dus particulier verzekerd. Maar mijn loon was ik ongeveer kwijt aan de verzekeringspremie. Toen kwam het idee om koffie en thee te zetten en daarmee iets extra's te verdienen. Dat doe ik vanaf dat het NCK hier kwam repeteren. De koffie krijg ik van hier, de thee en de koeken en bonbons koop ik zelf."

Examenopstelling

"Ik vind het heerlijk om te doen. Elke week krijg ik verhalen te horen van mensen die ik inmiddels goed ken. Ik zie mensen die heel zenuwachtig zijn voor hun auditie, mensen die gestrest zijn vanwege examens. Het is heel afwisselend. Ik moet er niet aan denken dat ik dit werk niet zou hebben. Ik ben nu 51 jaar en ik wil het tot mijn dood doen. Nou ja, tot mijn pensioen." Het plezier in haar werk is haar aan te zien: altijd een lach op haar gezicht, altijd monter. Hoewel... "Ik ben ook wel eens 'bitch' genoemd. Als ik aan het eind van de avond zie dat de opstelling in de aula verkeerd is, schiet ik echt uit mijn slof. Een keer stond de vleugel nog midden in de zaal. Maar de aula moest terug in examenopstelling. Dan kan je mij niet kwaaiër krijgen."

Marjolein Zinkstok

Colofon

Redactie:

Saskia Cohen, Bart Garssen, Daan Nijssen, Jos van Waterschoot, Marjolein Zinkstok

Met medewerking van:

Nelleke Reijs (vormgeving), Frank Schuurmans en Karen van der Valk. Foto's Amadeus Saskia Fonds, Edith Raap en Nelleke Reijs

De volgende ToniKA verschijnt in het najaar. Daarin onder meer informatie over de *Vespers* van Rachmaninoff. Tekstbijdragen zijn altijd welkom, bijvoorbeeld voor de rubrieken 'Om te janken zo mooi' en 'In de stemming'. Als je een idee hebt, neem dan contact op met een van de redactieleden of per e-mail: marjolein.zinkstok@gmail.com